

Pa še nekaj! Omožena učiteljica, ki bi ne mogla dalje poučevati ter bi opešala morda fizično in moralno, bi prišla tako po najbolj naravnem potu do penzije, za katero se bomo sedaj, bojim se, zaman potegovali. — Govore, da bi učiteljica, ki bi še dalje ostala v službi, nihče ne poročil iz ljubezni, ampak iz koristilovstva. Dvomim jako, da bi učiteljico, ki bi mesečno dobivala 80—90 K in več penzije, poročil vsak iz gole ljubezni? Ali o tem pozneje, ako bo potreba.

Tržanka.

Celibat učiteljic.

V zadnjem „Učiteljskem Tovarišu“ omenja pod naslovom „Celibat učiteljic“ pisateljica dotičnega članka, da je navedla tov. G. za odpravo celibata razloge jako dvomljive vrednosti. Obenem izraža tudi nado, da se gotovo oglasi katera, ki jih bo izkušala ovreči. In takoj sem se odločila, da saj deloma izpodbijem te zares dvomljive razloge.

Takoj v začetku svojega referata vzklika gđ. G.: „Vrlina za šolo od poročene žene ne opažam nikake!“ Jaz pa trdim, da! Učiteljica-mati pozna otroško dušo bolj kakor neporočena učiteljica in ravno iz tega spoznanja vzklijejo najlepši sadovi. Upam si reči, da imam v šoli, odkar sem poročena, še bolj uspehe, nego preje, ker ravno sedaj, ko sem sama mati, popolnoma umevam, kak neprecenljiv zaklad prepuste starši učiteljici z istim dnem, ko zapisejo otroka v šolo. Uspehi v mojem razredu sedaj prav nič ne zaostajajo za onimi mojih neporočenih kolegic in kolegov. Da me to moje domnevanje ne vara, o tem me med drugim prepričujejo tudi pohvalni izrazi mojih višjih. Z zadovoljstvom zrem na izročeno mladež.

Da bi zaraditega, ker poučujem 20 ur na teden, ne imela časa vzgajati svojih lastnih otrok, to bi bil jalov izgovor, zakaj več ko toliko časa porabijo poročene žene, ki niso učiteljice, za kuho in gospodinjstvo, česar poročeni učiteljici ni treba, ker ima lahko za to delo služkinjo. S tem pa ni rečeno, da se ji ni treba baviti z gospodinjstvom. Tako velikega stanovanja pa učiteljica itak nima, da bi mu ena sama oseba ne bila kos, in takih specialitet v kuhni tudi ne bo zahtevala, da bi ji bilo treba zato posebno izvežbane kuharice, ki bi stala vedno pred ognjiščem.

Poznam življenje učiteljic in učiteljev in med njimi poznam le malo takih, ki bi bili razvajeni z delikatesami in specialitetami. Poznam dve sestri učiteljici, ki služujeta na eni šoli ter si sami kuhata vso hrano, pri tem pa šola niti najmanj ne trpi. Poročeni učiteljici ostane torej še dovolj časa za opazovanje duševnih in telesnih pojavov svojih otrok. Ko gre učiteljica-mati zjutraj ob pol osmih v šolo, njeno dete še spi, večji otroci pa gredo z njo v šolo. Ko pride iz šole, velja nje prvi pogled malemu ljubčku, ki sedi pri svoji mizici, zadovoljno se smeje in igrajoč s kockami, s svojo punčko ali s konjičkom. Popoldne, ko je učiteljica-mati v šoli, nje dete spi, po šoli pa se z njo izprehaja, z njo kramlja in z njo ljubkuje. Pri vsem tem pa ji ostane še čas, da se pripravlja za šolo in da se nadalje izobrazuje. Čestokrat pa primanjkuje ljudem sploh zaraditega časa, ker si ga ne znajo primerno razdeliti.

Dalje navaja tov. G., da bi služkinje plašile v odsotnosti učiteljice-matere otroke s pripovedkami o strahovih. Učiteljica mora vendar s svojim nastopom in s svojim delovanjem zbuditi spoštovanje nele pri šolskih otrocih, ampak tudi pri njih starših. Kako bo pa to dosegla, ako niti na svojo služkinjo ne more toliko vplivati, da bi ta v njeni odsotnosti upoštevala njene želje in ukaze. Seveda bi šlo z vzgojo vse narobe, ako bi se z deco bavila izključno služkinja; toda če ta ve, da čuje nad njo pazno oko gospodinjice-učiteljice, se bo gotovo trudila ustreči njenim zahtevam.

G. G. piše tudi o učiteljicah, ki nimajo za šolo poklica. O takih pa je moje mnenje, da je bolje, da službe sploh ne nastopijo, ampak, da gredo v kak urad ali da se poročijo, kakor meni tov. G., z izbornu situiranim možem, da bodo lahko doma lenarile in trpinčile služkinje s svojimi kapricami.

G. G. je tudi mnenja, da morajo učiteljice, ki žele poroko, slutiti, da jih bodo zaročenci vedli pred oltar zaradi nadaljnjega službovanja. Kaj pa tiste neveste, ki so tako srečne, da imajo doto? One naj torej po njenem mnenju razdele denar — recimo — v dobrododne na-

mene in naj pridejo praznih rok v naročje svojemu ženinu, bodo vsaj prepričane, da jih je poročil zgolj iz ljubezni. Dalje omenja tudi, da so med Slovenkami najbrže za poroko le mlade učiteljice in take, ki se žele poročiti s človekom mizernih dohodkov. Po mojem naziranju učiteljica pač ne bo poročila moža, ki bi ga nadkrijevala v naobrazbi. Najčestše se bo zgodilo, da bo sklenila zvezo s svojim stanovskim tovarišem. Vzemimo, da v takem slučaju službuje učiteljica razen iz ljubezni do svojega poklica tudi za to, da omogoči s tem, da se njenemu možu ni treba v prostem času pehati za postranskimi zaslužki, marveč da tedaj deluje zunaj šole brezplačno za narod. Zasluži li taka učiteljica-mati, da jo g. G. podcenjuje?

Čudno zveni tudi stavek, da bi poročena učiteljica neprijetnosti, ki bi jih imela v lastnem domu, stresla nad nedolžnimi šolskimi otroki. Tu se usojam le vprašati: Ali je življenje neporočene učiteljice nepregledna vrsta samih lepih solčnih dni? Ali nima tudi ona mračnih in temnih ur? O, gotovo! Saj življenje ne prizanesi nikomur! Plemenito dekle in istotako žena bo v takem slučaju čutila v sebi gotovo toliko odpora in toliko pravičnosti, da se ne bo znašala nad nedolžnimi otroci v šoli.

Slednjič je seveda mogoč slučaj, da je poročena učiteljica v blagoslovljenem stanju. Bo li stala taka učiteljica kar naenkrat pred svojimi učenci na vzvišenem katedru v zadnjem štadiju? Ne, saj se ves proces vrši tako počasi, tako polagoma, da čestokrat niti odrasli tega ne zapazijo. Sicer se bo pa umela učiteljica svojemu stanju tako primerno obleči, da se ji bo poznalo čim najmanj. Otroci prvih razredov tega gotovo ne bodo vedeli, a večji dan na dan opazujejo enake slučaje pri svojih materah in drugih jim dragih osebah, saj večji del dneva prebijejo izven šole, ne pa v šoli, kakor trdi tov. G. In zopet lahko trdim, da v enakih slučajih nisem čula še nikdar najmanjše opazke niti od svojih, niti od drugih učencev, za kar sem se nalašč večkrat informirala pri svojih kolegicah.

Prazen je tudi strah tov. G., da bi nastale zaraditega, da se poveri poročeni učiteljici pouk prvega razreda, na šoli razprtije, ker poznam prav mnogo takih kolegov in kolegic, ki se branijo prvega razreda z vsemi štirimi. Ravno iz tega razloga sem jaz na ljubav svojim starejšim kolegicam učila pred svojo poroko štiri leta v prvem razredu.

K sklepu se upam trditi: Učiteljica, ki je bila vestna pred poroko, ostane tudi potem, če ne boljše — vsaj taka. Svoji družini bo pa skrbna gospodinja in vrla mati.

Iz teh razlogov bi priporočala tržaškimi kolegicam, naj se oprimejo tiste struje, ki je proti celibatu. Omožena.

Klerikalci so povsod enaki.

V koroškem deželnem zboru je stavil krščanski socialc K r a m p l predlog, da se uvede le šestletna šolska obveznost. — Klerikalci so pač povsod enaki: ljudstvu kolikor najmanj mogoče izobrazbe!

Še o celibatu učiteljic.

V preteklem četrtku je učit. društvo v Trstu sklicalo svoje člane in članice k sestanku. Ni mi bilo znano, kaj bo na dnevnem redu, ali najmanj je bilo pričakovati zopetno debato glede možitve učiteljic, zakaj da je bil referat g. Gregoričeve sprejet z enoglasnim odobravanjem, dokazuje že dejstvo, da je njen memorandum zadobil po mnenju tovarišice nekoliko izpremembo in bil takoj varno spravljen. Vse to so storile tovarišice brez najmanjšega usiljevanja.

Zato sem prisostvovala z vsem cinizmom ulogi svojih kolegic, ki so na II. sestanku ob nenavzočnosti g. G. in nekaterih kolegic našega mišljenja odobravale referat tovarišice Pakiževe.

To je pač vprašanje, tiče se nas samih, zato mislim, da bi se me lahko medseboj pomenile in prihranile g. kolegom zabavljanje in zabavo.

Ali bolj kot izpremenljivo naziranje svojih tovarišic me je zadel ostri neopravičeni odgovor gospe „—nove“ v zadnjem „Tovarišu“, iz katerega sika morda bolj osebna mržnja ne-

goli stvarno nasprotovanje.*) Tovarišici „—novi“ svetujem, da prečita pazljivo tozadevni referat g. G., v katerem dokazuje pač le to, da poročena učiteljica ne zamore postati boljša učiteljica, ampak kvečemu slabša mati in soproga. G. G. nasprotuje tudi omožitvi učiteljic v prvi vrsti z ozirom na mlajše kolegicje, češ, kdaj dospo one na vrsto, ako bodo omožene učiteljice nadalje, zakaj opazka nekega tovariša, da si mlajše učiteljice lahko iščejo službe pri pošti in trgovini, je pač brez nog in glave. To lahko napravi tudi vsaka ljudskošolska učenka. Sploh pa pobijamo zakon omoženih učiteljic tudi iz razloga, ker z uvedbo tega odpade do sledj 2000—4000 K uživane odpravnine, ki jo o priliki poroke pokloni magistrat svojim učiteljicam, odpade namreč i onim učiteljicam, ki bi po poroki ne hotele ali ne mogle nadalje učiteljevati.

Sicer pa ni le g. „—nova“ premočokrat krenila s pots, marveč pripisuje g. G. celo one nedostatke, ki jih ta v svojem referatu naravnost pobija, n. pr. glede učiteljic, ki delujejo le za mesečno plačo. Pač redka med omoženimi, ki bi se ne žrtvovala za to. Rado vedna sem, kako g. „—nova“ organizuje žensstvo okolo sebe, ga poučuje v gospodinjstvu — žal, da na učiteljskišči nismo imeli takega kurza! — in vzgajanje dece. Za Boga, od kod naj jemlje omožena učiteljica še za to čas? „Brigajte se rajše za svojo hišo“, tako bi jo utegnili zavrniti katera naših resolutnih žensk. In imela bi prav! Ko se uvede na naših učiteljskih tozadevni strokovni pouk, potem govorite!

Odveč je končno vsaka beseda glede možitve učiteljic, ker so se Italijanke ravno sinoči na poslednjem sestanku z vso vneto uprle možitvi. Umevno pa je, da magistrat uvažuje prej njih mnenje nego naše.

Kako mislijo tovarišice iz drugih okrajev smo spoznale iz čestitk, ki jih je dobila gđ. Gr. na svoj referat. Prav zaradi tega sem si izprosila za priobčenje to-le pismo s Kranjskega:

Velecenjena gospica tovarišica!

Pravkar sem prečitala Vaš izboren referat „O možitvi učiteljic“ v našem „Tovarišu“.

Govorili ste mi iz sra, zato Vam v duhu stisnem roko ter zakličem: Živela!

Ne morem si misliti inteligentne ženske, pri kateri mora prevladati vselej razum nad srcem, da bi z odprtimi očmi takorekoč silila v brezno križev, težav, bolezni, skrbi in revščine, da bi vzela moža, ki ni nič! Moje mnenje je: Učiteljica naj stopi v zakon le tedaj, ako si s tem izboljša svoje stališče, pridobi na ugledu, t. j., da jo mož vzdigne na višjo stopnjo soc. življenja.

Kakor rečeno, pri inteligentni, duhoviti ženi mora vedno prevladati razum. — Zmaga razuma ima redkokdaj slabe posledice, kakor kes, obup, žalost, prevara. — Kogar pa vodi edinole ona toli oboževana kopa mesa, ki jo imenujemo srce, no, tak revež ne pride brez kesanja v življenju, ki je sploh le ena sama prevara. Za nas učiteljice zadostuje zavest in prepričanje, da bi bilo pač sramotno se možiti pod našim stanom. Zakaj zadovoljno se smehljajočo staro devico imajo pač povsod rajše nego objokano, sestrado in v stare cape zavito omoženo učiteljico, katere mož, na vsak vinar pazi, da ga pač sama ne obrne po svoje.

Brr — pred tako bodočnostjo! Škoda, da imamo v našem stanu nekaj takih, ki nam škodujejo na ugledu, pobero vsakega, kdor se jim približa, potem pa take reve še nekako ponosno svojo glavico sučejo, češ, moža imam!

Blagovolite sprejeti iskren pozdrav od Vaše Vam po duhu sorodne tovarišice

I. I.

X + Y.

Literarna zgodovina narodnega gospodarstva.

Izbrani eseji.

Spisal F. L. Tuma.

Stari vek.

Zgodovina narodnega gospodarstva se vobče pričinja s prvimi viri, ki so nam znani o človeškem rodu. Tako so delali vsi nemški kameralisti v osemnajstem stoletju. Oeconomische Fama (Frankfurt 1729) nam razlaga v prvem poglavju Vom Zustand des Oecon-

*) To ne more biti res!

U r e d n.

mischen Policey- und Cameral-Wesens vor der Sündfluth, potem prične Von desselben Wesens Zustand nach der Sündfluth, insonderheit bey den Israeliten itd. Tako mora pričeti vsak gospodarski zgodovinar tudi danes.

Literarna zgodovina narodnega gospodarstva se prične tam, kjer se pokažejo prvi pričetki sistematičnega premišljevanja o ekonomskih pojavih. Na kateri stopnji človeškega razvoja zasledimo to prvo sled?

Gotovo ne poprej, dokler si ni izvolil človek gotovega kraja kot svoje stalno bivališče. Šele iz združenega bivanja nastanejo taki konflikti: posamezni dogodki sumirajo v enoten tipičen pojav in postanejo s tem predominujoč Faktor v to ali ono smer. Iz tega izvira, da se ne moremo baviti z narodi divjaške ali barske stopnje, kar je temveč naloga etnologije, in ravno tako ne z narodi-pastirji ali nomadi, komunisti ali zadržgarji, kakor so bili prvi Slovani. Gorej omenjeni gospodarski konflikti so se pokazali šele na tisti stopnji civilizacije, ko so prodrli posamezni gospodarski elementi ozko hišno mejo in postali s tem samostojen pojav v splošnem družbenem življenju. Delitev dela je predpogoj človeški civilizaciji in kulturi.

Vir in početek le-tem iščemo v Aziji. Kitajci so so nam do danes znani kot narod z najstarejšo civilizacijo, stara Indija nas navdaja z občudovanjem s svojo veliko kulturo. Ali literarno vemo o teh narodih do danes razmeroma malo. Težišče našega prvega zanesljivega znanja je potisnjeno nekoliko proti zapadu v skupino, h kateri prištevata tudi stari Egipt.

V teh orientalskih teokracijah se pričinja prvo razmišljanje o gospodarskih pojavih. Že pojav kast sam na sebi nam kaže velik korak v razvoju delitve dela. Eni so skrbeli za vsakdanji kruh, drugi so bili vojščaki in branili zemljo in rod pred sovražnimi napadi, tretja kasta je bila duhovniška. Ako se bavimo z etnološkim študijem današnjega primitivnega človeka Afrike, Avstralije in raznih Arhipelov, se nam ne bo zdelo posebno čudno, ako si je pridobila poslednja tako mogočen vpliv nad vsemi drugimi. Izmed vseh kast je ostala do danes duhovniška povsod najkonservativnejši element vsake družbe. Cerkev je hotela vedno zbirati, konsolidirati in organizirati, zvezati rodove v močne skupine, vojna in politika razdira, snuje novo in zato napreduje.

Take orientalske teokracije so se nam ohranile v centralni Aziji do danes, in če upoštevamo konservativnost njih vodilnih duhovniških elementov, potem jih smemo pričakovati tam tudi še čez tisoč let na razmeroma ravno isti stopnji, kakor so danes in kakor so že več tisočletij nazaj.

Duhovniška kasta si je prva postavila svoja stalna bivališča. Že njih stavbe nam izpričujejo, da niso bile sezidane le za mimogredoč pomen: cerkev zida povsod najmočnejše in najtrdnjše, zakaj ona hoče tam ostati, kjer se nastani, preživeti hoče vse drugo. Okolo močnih samostanov orientalskih menihov so nastale prve stalne naselbine človeštva. Duhovniki varujejo stare običaje, ki so jim dali oblast, ljudstvo hočejo obvarovati pred novotarijami: tako predpisujejo v teh teokracijah čas, način in vrsto produkcije do danes. Globoka notranja zveza med vero in filozofijo, kjer se ne izčrpuje religija v šablono kulta in postane s tem takorekoč le borba za vsakdanji kruh, ampak je v prvi vrsti ravno tako vprašanje srca kakor razuma, iz te notranje zveze pravzaprav šele izhaja — iz tega neprestanega iskanja po moralni popolnitvi človeka nam je lahko umeti, ako so duhovniki teh teokracij do danes proti posvetnemu bogastvu, ako žive sami kot reveži in se posebno bojujejo proti pohlepnosti in lakomnosti, ker po njih versko-filozofskem spoznanju odvrta to dvoje najbolj človeka od božanstva. (Dalje.)

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

Ljubljansko učit. društvo bo imelo v nedeljo, dne 6. marca, o b t r e h popoldne, v I. mestni šoli, redni občni zbor z običajnim vzporedom.

K mnogobrojni udeležbi vabi

o d b o r.

Štajersko.

Šmarsko-rogaško učit. društvo ima svoj občni zbor dne 3. sušca 1910 ob pol 10. uri popoldne v Šmarju s sledečim vzporedom:

1. Zapisnik.

2. Dopisi.

3. Poročilo tajnika in blagajnika.